

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ МОВНО- ЛІТЕРАТУРНОГО РОЗВИТКУ ЗДОБУВАЧА ОСВІТИ

Метою повної загальної середньої освіти є всебічний розвиток, виховання і соціалізація особистості, яка здатна до життя в суспільстві та цивілізованій взаємодії з природою, має прагнення до самовдосконалення і навчання впродовж життя, готова до свідомого життєвого вибору та самореалізації, відповідальності, трудової діяльності та громадянської активності. Досягнення цієї мети забезпечується через формування ключових компетентностей, необхідних кожній сучасній людині для успішної життєдіяльності. [Закон України «Про освіту»](#)

Академічна свобода вчителя, навчального закладу

Спираючись на модельні навчальні програми, заклад освіти може розробляти навчальні програми предметів, білінгвальних курсів, інтегрованих курсів, курсів за вибором, консультацій, групових занять, що відображається в освітній програмі закладу. Маємо перелік предметів та інтегрованих курсів, кількість годин ЗСО визначає самостійно з урахуванням навчального навантаження на відповідні навчальні предмети у типовому навчальному плані як і годин на вивчення кожної освітньої галузі...

(Наказ МОН від 19.02.2021 № 235 “Про затвердження типової освітньої програми для 5-9 класів закладів загальної середньої освіти” Типова освітня програма розроблена на основі Державного стандарту базової середньої освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 р. No 898.

<https://imzo.gov.ua/2021/02/22/nakaz-mon-vid-19-02-2021-235-pro-zatverdzhennia-typovoi-osvitn-oi-prohramy-dlia-5-9-klasiv-zakladiv-zahal-noi-seredn-oi-osvity/>

<https://imzo.gov.ua/osvita/zagalno-serednya-osvita-2/navchalni-prohramy-5-9-klasy-naskrizni-zmistovi-liniji/>

Рейтинг затребуваних професій в Україні у 2021 році:

4. Освітняни. Високі технології змінюють наше життя в режимі нон-стоп, тож люди постійно вчитимуться, паралельно працюючи. Тож викладачі будуть неймовірно затребуваними. Але саме ті, які вміють індивідуалізувати навчання та створюватимуть індивідуальні навчальні програми. Базові якості: адаптивність, організаторські здібності, талант доносити власну думку.

ВІД ЧОГО ЗАЛЕЖИТЬ МОВНО-ЛІТЕРАТУРНИЙ РОЗВИТОК ЗДОБУВАЧА ОСВІТИ?

ВПЛИВ ПЕДАГОГА

**ОСОБИСТА МОТИВАЦІЯ УЧНЯ ТА КОНТРОЛЬ
(школа/батьки, оцінювання, ЗНО)**

**АКТИВНА ЕМОЦІЙНО-ПІЗНАВАЛЬНА НАВЧАЛЬНА ДІЯЛЬНІСТЬ
УЧНЯ**

**ФОРМУВАННЯ БАЗОВИХ УМІНЬ: ПОСТІЙНА ПРАКТИКА ТА
ТВОРЧІСТЬ**

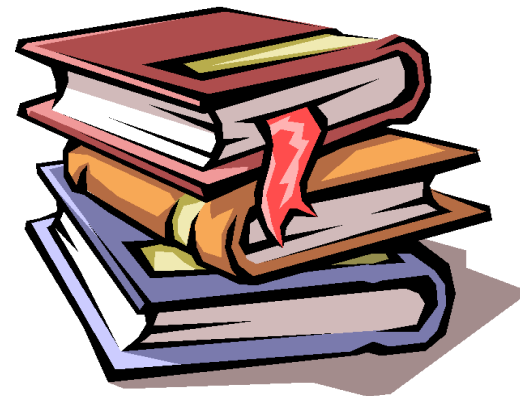
ЧИТАННЯ

КУЛЬТУРА ОСОБИСТОСТІ

РЕЙТИНГ, ВІДЗНАКА, СХВАЛЕННЯ, ПІДТРИМКА

СТРАТЕГІЯ розвитку читання на 2021–2025 роки «Читання як життєва стратегія»

- дослідження рівня читацької грамотності та найефективніших методів промоції читання;
- читання як звичка та корисна дозвілєва практика впродовж життя;
- зв'язок між читанням та успіхом у навчанні та житті;
- 2023–2024 роки: долучення України до моніторингових досліджень читацької грамотності різних категорій здобувачів освіти, передусім PIRLS; читання сприймається в суспільстві як інструмент кар'єрного розвитку та саморозвитку;
- початок комунікаційних кампаній, спрямованих на школярів, щодо вагомій ролі читання в розвитку критичного та креативного мислення; започаткування нових дисциплін, пов'язаних із написанням художніх творів та літератури, створенням літературного продукту, навчанням різних читацьких технік...

ЧИТАННЯ ЯК ТРЕНД. ЧИТАННЯ ЯК НЕВІД'ЄМНА СКЛАДОВА ОСВІТНЬОЇ ПРАКТИКИ ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ. ЧИТАННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ДЛЯ ОСОБИСТІСНОГО ТА ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ.

ВСЕСВІТНІЙ ЕКОНОМІЧНИЙ ФОРУМ

10 найважливіших навичок до 2025 року

- аналітичне мислення та інновації;
- активне навчання та стратегія навчання;
- комплексне розв'язання проблем;
- критичне мислення та аналіз;
- креативність, оригінальність та ініціативність;
- лідерство та соціальний вплив;
- використання технологій, моніторинг та контроль;
- дизайн технологій та програмування;
- стресостійкість та гнучкість;
- міркування та створення ідей.

УРОК

технологічність
наскрізні змістові лінії та
тематика
проблемне навчання
порівняльний аналіз
діалогічний характер
навчання
дослідницька та пошукова
робота
проектне навчання
інтегроване навчання
ІКТ
творчість
соціокультурний розвиток
емоційний інтелект
естетичне виховання

НАСКРІЗНІ ВМІННЯ

ЧИТАННЯ з розумінням...

Основу читацької компетентності складають три основні компетенції: пізнавальна, ціннісно-сміслова і комунікативна:

- **5-6 класи формування потреб, мотивів і мети читання**
- **7-8 класи формування стратегій читання та комунікації з текстом, його оцінки, власного ставлення до прочитаного на основі сукупності знань та сприймання змісту (жанрові особливості тексту, аналіз структури та ін.).**
- **9-12 класи поглиблене розуміння змісту, інтерпретація у вербальній і невербальній формі та ін.**

Державний стандарт базової середньої освіти

Читацька компетентність – це інтегроване особистісно-діяльнісне утворення, що є результатом взаємодії знань, умінь, ціннісних ставлень, що набувається у процесі реалізації змісту літературного читання

О.Я.Савченко

ВИЯВЛЯЄМО і РОЗВИВАЄМО: *потреби, мотиви, особистісні читацькі установки, які спонукають учня до читання, і з допомогою яких школяр усвідомлює важливі морально-етичні цінності, культуру людських взаємин; розуміння ролі систематичного читання для поповнення знань, успішного навчання з усіх предметів, задоволення пізнавальних інтересів, проведення цікавого дозвілля; вміння самотійно орієнтуватися в колі дитячого читання, самотійно працювати з різними видами текстів – читати, розуміти, вміти знаходити в них потрібну інформацію, аналізувати, інтерпретувати, оцінювати, застосовувати*

ТЕМАТИКА ТЕМ ДЛЯ ОБГОВОРЕННЯ

З УЧНЯМИ

Людина і природа.
Право та обов'язок.
Громадянська позиція.
Свобода та необхідність.
Наука та знання.
Освіта і навчання.
Виховання і вихованість.
Що означає бути особистістю.
Культура спілкування.
Кохання у житті і у казці.
Що дає людині крила.
Що означає любити життя.
Дружба. Батьки і діти.
Любов до рідного краю.

Читання і особистісний розвиток.
Слово і його роль у житті.
Фольклор рідного краю.
Вибір у житті.
Твоя майбутня професія.
Відповідальність у житті.
Світоглядні цінності.
Сучасні захоплення.
Світ художньої літератури.
Толерантність.
Вільна особистість.
Активне громадянство.

Читання з розумінням, ...
інформацію, записану (передану)
різним способом або відтворену
технічними пристроями (охоплює
вміння виявляти припущення та
інформацію в тексті в неявному
вигляді, доводити надійність
аргументів...

УРОК

**Робота з різними джерелами
інформації, зокрема медіатекст:
газети, телебачення, реклама,
креалізований
(електронний/паперовий)**

Підтекст: *учень розпізнає типові
(не)вербальні засоби, які вказують на
наявність прихованого змісту
повідомлення;*

**Виділення аргументів у повідомленні
Інтерпретація
Медіаграмотність**

УРОК

Зміст та форма повідомлення

Мета повідомлення/виступу

Адресат повідомлення

Позиції та типи комунікаторів

Стратегії мовлення

Дискусії/дебати

Підготовка учнями повідомлень різних жанрів

Мовленнєві стратегії підпорядкування, дискредитації, заперечення, протиставлення, уникнення, перебивання, мотивування незгоди, емоційного впливу (установка на конфлікт чи конфронтацію), близькості (установка на контакт, дружбу, співпрацю, прохання). Стратегії і тактика мовленнєвої поведінки

<https://naurok.com.ua/strategiya-i-taktika-movlennevo-povedinki-205323.html>

Висловлення власної думки усно і письмово (вміння словесно передавати думки, почуття, переконання, зважаючи на мету та учасників комунікації і обираючи для цього відповідні мовленнєві стратегії);...

МОВЛЕННЯ

Звичайне мовлення:

особистісно мотивоване,
цілеспрямоване, осмислене

Мовлення – засіб досягнення
мети (привернути увагу, переконати,
спонукати до дії, проінформувати...

Професійне мовлення:

актуальність теми, її розробка, форма
подання, не завжди має внутрішньо-
особистісну мотивацію і
підпорядкування, соціально-
професійна роль (агітатор, журналіст,
вихователь, проповідник, політик...)

Мовлення – мета.

Навчальні ситуації:

- визначити мотив, мету, завдання, їх реалізацію у маркетолога, продавця, водія, дизайнера, ріелтора ...)
- створити / порівняти портрети комунікантів (професійний і громадянський, особистий – різні/ однакові, переваги та складності)

Творчість (творче мислення, продукування нових ідей, доопрацювання ідей інших, застосування знань із різних предметів і галузей ...)

Творчі роботи.
Творчі і дослідницькі проєкти.
Інтеграція знань.
Інтерактивні вправи.
Міжпредметні та міжмистецькі зв'язки.

Комунікативно-прагматичний підхід до вивчення мови закладено в меті освітньої галузі: «...формування комунікативної, читацької та інших ключових компетентностей; розвиток особистості здобувачів освіти засобами різних видів мовленнєвої діяльності; здатності спілкуватися українською мовою, мовами відповідних корінних народів і національних меншин для духовного, культурного і національного самовираження, користуватися ними в особистому і суспільному житті, міжкультурному діалозі; збагачення емоційно-чуттєвого досвіду, розвиток мовленнєво-творчих здібностей». **Мову пропонується вивчати як засіб спілкування у дії, у реальних процесах комунікації.**

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ У МОВОЗНАВСТВІ

- динамічні процеси в сучасному українському словотворенні;
- граматичні особливості українського просторіччя, діалектний текст;
- неологізми та особливості синтаксису у сучасних українських медіа;
- маніпулятивні технології медіа, спілкування;
- контекст: аспектуальність і транзитивність;
- термінологія: використання і переклад;
- предикати психоемоційного стану суб'єкта як соціокультурні маркери;
- комунікативно-прагматичний потенціал мовних одиниць у різностильових текстах тощо

дослідницькі проєкти

Мовно-літературні знання як вектор особистої та суспільної культури

ПІСНЯ: жанр, зміст, форма...

- Учень і педагог знають і думають про це різне, використовують різні досвід та джерела...

«Це маскарад — мелений салат» («Антитіла»):
...Промурашило – значить не прогадав.

МИРОН (Гість) 😊

☆☆☆☆☆ КЛАС (СМИСЛ ПРОСТО БОМБА) ЯК ЗАВЖДИ ..."КОСМОС"

ПІСНЯ: жанр, зміст, форма...

Пісня - словесно-музичний твір, призначений для співу; жанр літератури. Є десятки видів українських народних пісень:

- **За періодом в історії:** кріпацькі, чумацькі, козацькі, рекрутські, емігрантські, стрілецькі, тощо.
- **Обрядові:** на заручини, весільні, до жнив, веснянки, купальські пісні, щедрівки, колядки.
- **Побутові:** про життя селян, панщину, кумів, сватів, жартівливі, колискові, похоронні.
- **Ліричні:** про щасливе й нещасне кохання.
- **Героїчні:** про гетьманів, керівників повстань, опришків.
- **За географічним виникненням:** лемківські, наддніпрянські, галицькі, бойківські, поліські та інші.

<https://vzhe-vzhe.com/blog/ukrayinski-pisni-narodni/>

KAZKA М'ята: сучасна українська пісня
Якщо це не кохання, то що? (то що?)
Ми удвох під одним дощем...

Що можна сплутати з коханням? (дружбу, прихильність, закоханість, пристрасть...)

Ми удвох під одним дощем:

Визначіть семантику зазначених слів (ми – я і ти або усі, удвох – я і ти /ми, усі разом; під одним – спільно, я і ти, усі/вдвох, разом, одночасно) – буквально “разом мокнемо”.

Тричі семантично «разом» - поясніть це поєднання з позиції мовних норм і авторського рішення.

Спробуйте речення переформатувати (ми мокнемо, я і ти під дощем...).

Яка роль семантичних повторів?

Як бути з нормами правопису?

Ми удвох під одним дощем

(під одним дощем мільйони людей), АЛЕ...

Трава зім'ята

На мені його поцілунки зі м'ятою

Чи випадкове таке поєднання назви рослини та прикметника?

Опрацьовуємо весь текст пісні (*про почуття немає впененості, проте усе відбулося*):

За тобою я боса

Розпустивши свої коси

Ми удвох під одним дощем
Втрачаю розум дівчата

Аналізуємо зміст української народної пісні («Кохання моє»

В.Малишко Б.Буєвський), говоримо про літературний жанр і кохання

(«Пісня пісень» Соломона, Шолом-Алейхема,

«Пісня про Гаявату» Г.Лонгфелло,

«Пісня радості» В. Вітмена, поетичні пісні Г.Гейне,

А.Міцкевича, «Рече та стогне Дніпр широкий»,

«Садок вишневий коло хати» Т. Шевченка,

«Віють вітри...» І.Котляревського, «Пісня про рушник»

А.Малишка та

Проблемне питання: Чи варто включати мислення, коли йдеться про те, що Ви чуєте, читаєте, відчуваєте, поширюєте? (це безпека, вибір, рішення, ставлення до себе та інших)

Учень-читач повинен взаємодіяти з текстом, адекватно його розуміти, вступати в діалог з автором, оцінювати прочитане, виражати своє ставлення до нього.

- Це важливо, тому що...
- Автор говорить про цінність...
- (Не)погоджуюсь з думкою...

Знання - діяльність - ціннісне ставлення

Компетентнісне навчання української і зарубіжної літератур, мови має відбуватися шляхом читацької /мовленнєвої діяльності, читацького та особистісного саморозвитку, ***функціональної грамотності*** як здатності до набуття корисних нових знань для життя і навчання.

Навчальні результати мовно-літературної освітньої галузі

ВИДИ МОВЛЕННЕВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

слухання	говоріння	читання	письмо
взаємодіє з іншими особами усно, сприймає і використовує інформацію для досягнення життєвих цілей у різних комунікативних ситуаціях;	висловлює думки, почуття та ставлення, взаємодіє з іншими особами письмово та в режимі реального часу, дотримується норм літературної мови;	сприймає, аналізує, інтерпретує, критично оцінює інформацію в текстах різних видів, медіатекстах та використовує її для збагачення свого досвіду;	досліджує індивідуальне мовлення для власної мовної творчості, спостерігає за мовними явищами, аналізує їх

Вимірювання мовно-літературного розвитку здобувача освіти

Яким має бути оцінювання:

- 1) формувальним,
- 2) підсумковим,
- 3) самооцінюванням,
- 4) взаємооцінюванням,
- 5) завжди об'єктивним і прозорим

- диференціація навчального змісту за рівнями складності і профільності;

- текстоцентризм, текстовий підхід до навчання мови («методику підказує текст»);

- комунікативне спрямування змісту і методів навчання;

- поєднання традиційних методів і інноваційних технологій навчання;

- розвиток в учня громадянської свідомості, прагнення добре знати та цінувати українську мову, рідну літературу, шедеври світового мистецтва слова.

Цінності - частина повсякденної шкільної діяльності, уроку, аналізу твору

НУШ

ЦІННІСНІ ОРІЄНТИРИ

У фокусі:

1. Унікальність й талановитість кожної дитини, stop дискримінації
2. Формування цілісного світогляду
3. Становлення вільної особистості
4. Гармонійний фізичний та психоемоційний розвиток
5. Добробут та безпека
6. Утвердження людської гідності та доброчесності
7. Визнання свої ідентичності
8. Активне громадянство

Спонукаємо учнів досягати поставлених цілей та ставати більш свідомими

- зміст навчального матеріалу;
- форма і види роботи на уроці;
- спосіб реалізації;
- результати навчальної діяльності

НАСКРІЗНІ ВМІННЯ

критичне та системне мислення

здатність співпрацювати з іншими людьми

приймати рішення

оцінювати ризики

вміння конструктивно керувати емоціями

ініціативність

Діяльнісний підхід:

- само- та взаємонавчання;
- взаємодопомога;
- обмін інформацією;
- практичні дослідницькі завдання прикладної спрямованості.

Тенденції у навчанні літератури

- проблемний, творчий, дослідницький характер уроку літератури;
- розвиток самостійної діяльності учнів-читачів;
- реалізація інтерсуб'єктного навчання;
- удосконалення вмінь аналізувати й інтерпретувати художні твори в аксіологічному, історичному, екзистенційному аспектах та в широкому культурологічному контексті;
- розвиток логічного, образного мислення учнів-читачів;
- літературна бесіда як дієвий метод вивчення літератури, формування в учнів навичок самостійної роботи, розвитку усного і писемного мовлення, вільного висловлення своїх переконань

Т.Яценко ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ В ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ (ДРУГА ПОЛОВИНА ХХ – ПОЧАТОК ХХІ СТОЛІТТЯ)

Комунікативно-спрямовані принципи вивчення літератури

- інтерсуб'єктності (здатності усвідомлювати ціннісні смисли “Я” і “Ти”);
- інтерсуб'єктивності (здатності усвідомлювати свою приналежність до спільноти (нації, народу), сприймати специфічно національний образ світу, народні традиції, духовні цінності і пріоритети);
- інтерактивності (здатності взаємодіяти, ініціювати, підтримувати діалог, виконувати спільні завдання);
- екзистенціальності (здатності сприймати мистецьке явище як самобутній суб'єкт спілкування, досвід якого є цікавим і особистісно значущим, виражено і відповідально ставитися до ситуації особистісного вибору);
- емоційності та рефлексивності (здатності співпереживати і через зосередженість на питаннях власної екзистенції, самоаналіз знімати внутрішнє емоційне напруження, набуваючи душевного очищення, катарсису);
- ейдетичності (здатності візуалізувати (вербально, графічно, кольорами) власне сприйняття мистецького явища).

В.В.Уліщенко <http://www.enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/305/53.pdf;jsessionid=557A7171840C91D62700B1AE04DE6DA8?sequence=1>